

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในอำเภอแม่ื่อน จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์การดำเนินการวิจัยและผลการวิจัย ดังนี้ เพื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร การตัดสินใจในการดำเนินชีวิต ความรู้ความเข้าใจที่ได้นำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ลักษณะการดำเนินชีวิต ความพึงพอใจ และศึกษาถึงปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะในการดำเนินชีวิตตามแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร อำเภอแม่ื่อน จังหวัดเชียงใหม่ โดย ประชากร คือ เกษตรกรทั้งหมดที่ผ่านการฝึกอบรมเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในปี 2550 จากสำนักงานเกษตรอำเภอแม่ื่อน จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนทั้งสิ้น 86 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งมีคำถามปลายปิด (Closed ended question) และคำถามปลายเปิด (Opened ended question) แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient)

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรในอำเภอแม่ื่อน จังหวัดเชียงใหม่

จากผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรในอำเภอแม่ื่อน ร้อยละ 55.8 เป็นเพศหญิง โดยมีอายุเฉลี่ย 53 ปี ร้อยละ 69.8 มีระดับการศึกษาสูงสุดคือ ชั้นประถมศึกษา และสถานภาพทางสังคมเป็นผู้นำองค์กรคิดเป็นร้อยละ 68.6 มีการถือครองพื้นที่ทำกินระหว่าง 1-5 ไร่ ร้อยละ 75.6 มีการเช่าที่ทำกินระหว่าง 1-5 ไร่ ร้อยละ 94.2 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน มีจำนวนแรงงานในครอบครัวเฉลี่ย 2 คน และทำกิจกรรมการเกษตรเฉลี่ย 2 กิจกรรมต่อครัวเรือน ร้อยละ 37.2 โดยมีรายได้จากภาคเกษตรเฉลี่ย 5,291 บาทต่อเดือน และมีรายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ย 4,360 บาทต่อเดือน และเกษตรกรมีรายจ่ายในครัวเรือนเฉลี่ย 4,709 บาทต่อเดือน

ตอนที่ 2 การตัดสินใจในการเลือกการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีการตัดสินใจทำในกิจกรรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงด้วยตัวเอง ร้อยละ 52.3 อยู่ในระดับปานกลาง และบุคคลที่มีส่วนการตัดสินใจการเลือกใช้การดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือตัวเกษตรกรเองร้อยละ 90.7 หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนการตัดสินใจในการเลือกใช้การดำเนินชีวิต ตามแนวปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง ร้อยละ 59.8 คือหน่วยงานจากภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับ ทวีศักดิ์ (2543) ได้วิจัยเรื่องการรับรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือเกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ของสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 195 ราย พบว่าเกษตรกรที่รับรู้ข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรว่าเกษตรทฤษฎีใหม่คือ อะไร จะเห็นด้วยร้อยละ 80 ของเกษตรกรทั้งหมด

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรในอำเภอแม่อนมีการตัดสินใจเลือกการดำเนินชีวิตด้วยตัวเองถึงร้อยละ 90.7 โดยที่มีหน่วยงานของรัฐมีส่วนสนับสนุนการตัดสินใจในการทำเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อ มุ่งถึงความยั่งยืนที่มั่นคง และยั่งยืน

ตอนที่ 3 ระดับความรู้ความเข้าใจตามแนว ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงที่ได้นำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันของเกษตรกร

เกษตรกรมี ความรู้ความเข้าใจตามแนว ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงที่ได้นำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันของเกษตรกร โดยข้อที่ตอบถูกมากเป็นอันดับที่ 1 ได้แก่ เกษตรทฤษฎีใหม่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีทางตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ร้อยละ 100 ส่วน ข้อที่เกษตรกรตอบผิดมากที่สุด ได้แก่ ความพอเพียงหมายถึงทุกครอบครัวจะต้องผลิตของกินของใช้เอง โดยไม่พึ่งพาผู้อื่น ร้อยละ 79.06 ส่วนคะแนนเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ พบว่าเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ระดับดีมากร้อยละ 90.9

ตอนที่ 4 ลักษณะการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลังจากที่ได้ตัดสินใจดำเนินชีวิต ตามแนว ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว มีการจัดการกับที่ดินในการผลิตในพื้นที่ของเกษตรกรร้อยละ 68.6 เกษตรกรทำการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่พร้อมกัน และวัตถุประสงค์ของการใช้ที่ดินส่วนใหญ่ทำกิจกรรมการเกษตรเพื่อบริโภคเหลือแล้วจึงจำหน่ายร้อยละ 80.2

ด้านความตระหนักในการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ ตามแนว ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรร้อยละ 48.8 มีความตระหนักถึงการดำเนินชีวิต ตามแนว ปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียงทำให้ท่านมีเวลาให้กับครอบครัวมากขึ้น มากที่สุด รองลงมาคือ เรื่องการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้ชุมชนของท่านมีความเข้มแข็ง

ด้านการใช้จ่ายใช้สอย (ด้านการใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง) เกษตรกร และครอบครัว ได้อาหารที่มีอยู่ตามชุมชนมารับประทาน โดยไม่ต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายอันดับแรก รองลงมาคือเกษตรกรเลือกที่จะเข้ารับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลของรัฐเป็นอันดับแรก

ด้านการออม เกษตรกรร้อยละ 76.7 มีการทำบัญชีครัวเรือน และเกษตรกรมีรายได้เพียงพอต่อรายจ่ายร้อยละ 80.2 ส่วนเรื่อง การปลูกฝังเรื่องการประหยัดให้แก่สมาชิกในครอบครัว ร้อยละ 93.0 มีการปลูกฝังให้สมาชิกในครอบครัวเรื่องการประหยัด อีกทั้งยังมี การวางแผนในการใช้จ่ายเงินประจำเดือนของครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ ถึงร้อยละ 86.0 และในเรื่องสุขภาพกายเกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ในเรื่องการดูแลสุขภาพถึงร้อยละ 52.32

ตอนที่ 5 ระดับความพึงพอใจของเกษตรกร อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ที่ดำเนินชีวิตตามแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ความพึงพอใจในการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของเกษตรกรในอำเภอ แม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.97 แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรในอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีความพึงพอใจในการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ระดับมาก ซึ่งบ่งบอกถึงเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อความเป็นอยู่ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามด้านความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- 6.1. ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการเกษตรกับความพึงพอใจ
- 6.2. ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ภาคเกษตรกับความพึงพอใจ
- 6.3. ความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ความเข้าใจ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้นำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันกับความพึงพอใจ

ตอนที่ 7 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกร ร้อยละ 68.57 มีปัญหาในเรื่องของแหล่งน้ำ สรุปคือ ไม่มีแหล่งน้ำทำการเกษตรในช่วงฤดูแล้ง และฤดูฝนมีน้ำป่าไหลหลาก เนื่องจากน้ำเป็นปัจจัยแรก ๆ ที่เกษตรกรมีความจำเป็นต้องใช้ในการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ รองลงมาร้อยละ 22.86 มีปัญหาเรื่องแหล่งเงินทุน คือไม่มีทุนเริ่มต้นสำหรับการทำเศรษฐกิจพอเพียง

อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยที่มีผลต่อความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ

การดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร โดยเฉลี่ยเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการดำเนินชีวิตที่เป็นไปตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97) จากการศึกษปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า มีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ 3 ตัวได้แก่ กิจกรรมการเกษตร รายได้ภาคการเกษตร และความรู้ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีผลต่อความพึงพอใจ

1. กิจกรรมการเกษตรที่หลากหลาย หรือเพิ่มมากขึ้นมีแนวโน้มในเชิงบวกกับตัวแปรตามในเรื่องของความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตซึ่งจะทำให้การดำเนินชีวิตยิ่งขึ้นถ้ามีกิจกรรมการเพิ่มมากขึ้น กล่าวคือ การเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง คือระบบเกษตรที่มีการปลูกพืชและมีการเลี้ยงสัตว์หลากหลาย ชนิดในพื้นที่เดียวกัน โดยที่กิจกรรมการผลิตแต่ละชนิด เกื้อกูลประโยชน์ต่อกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในไร่อย่างเหมาะสม เกิดประโยชน์สูงสุด มีความสมดุลต่อสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง และเกิดการเพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ การเกื้อกูลกันระหว่างพืชและสัตว์ หลักการพื้นฐานของระบบเกษตรกรรมแบบพอเพียงมีอยู่อย่างน้อย 2 ประการสำคัญๆ คือ ต้องมีกิจกรรมการเกษตรตั้งแต่ 2 กิจกรรมเป็นต้นไป โดยการทำเกษตรทั้งสองกิจกรรมนั้น ต้องทำในพื้นที่และระยะเวลาเดียวกัน ซึ่งกิจกรรมเหล่านั้นควรประกอบไปด้วยการปลูกพืชและการเลี้ยงสัตว์ ดังนั้นการทำไร่สวนผสมและเกษตรผสมผสานก็เพื่อให้เกษตรกรพัฒนาตนเองแบบ เศรษฐกิจพอเพียง คือการให้เกษตรกรมีความสามารถในการจัดการและจัดสรรพื้นที่ดิน แหล่งน้ำ ทุน แรงงาน และกิจกรรมการเกษตรให้เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ และความต้องการของเกษตรกร เพื่อให้พออยู่พอกินในครอบครัว ผลผลิตที่เหลือจึงจำหน่ายมีรายได้ต่อเนื่อง รายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน รายปี ครอบคลุมถ้วน เป็นการลดความเสี่ยงในการดำเนินกิจกรรมการเกษตรและสามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งส่งผลต่อความพึงพอใจของเกษตรกรในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. รายได้ในภาคการเกษตรความสัมพันธ์กับความพึงพอใจไปในทิศทางเดียวกันในเชิงบวก กล่าวคือถ้ารายได้ที่เพิ่มขึ้นความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตก็จะเพิ่มขึ้นด้วย แสดงให้เห็นถึง การสร้างรายได้ เช่น การถนอมอาหาร แปรรูปงานฝีมือในหัตถกรรมสิ่งประดิษฐ์ การผลิตกล้าไม้ดอกไม้ประดับ การเลี้ยงสัตว์ ประมง เพาะถั่วออก เพาะเห็ด เป็นต้น ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากกิจกรรมทางการเกษตร (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2551)

3. ความรู้ความเข้าใจในแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในเชิงลบ แสดงให้เห็นถึงถ้าเกษตรกรไม่มีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรกรจะไม่สามารถ ตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงได้ เกษตรกรต้องอาศัย ทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ในการดำเนินชีวิต ซึ่ง เงื่อนไขความรู้ ประกอบไปด้วย ความรอบรู้ที่เกี่ยวข้องกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบ ที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ ส่งผลต่อความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตที่จะเกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัย เรื่องการดำเนินชีวิตและคุณภาพชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

จากผลการศึกษาวิจัย พบว่า ผู้ที่มีการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มักจะเป็นผู้ที่มีคุณภาพชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ดีขึ้นตามไปด้วย แต่จากการศึกษาในครั้งนี้ยังพบว่า ยังมีเกษตรกรบางรายที่ยังไม่ปฏิบัติตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และไม่เห็นถึงความสำคัญของการปฏิบัติตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ดังนั้น สำนักเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ และสำนักงานเกษตรอำเภอแม่ออน ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรทุกรายตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการออม การจัดทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งไม่ทำบัญชีครัวเรือนมีถึง ร้อยละ 23.3 และควรเข้ามาสนับสนุนเกษตรกรในการปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้มีชีวิตที่ดีขึ้นในการการสร้างความรู้ความเข้าใจนั้นหน่วยงานดังกล่าวควรจะมีการยกตัวอย่างเกษตรกรบางรายว่าถึงแม้เกษตรกรจะมีการศึกษาที่ต่ำ มีรายได้ครัวเรือนทั้งหมดต่อเดือนที่ต่ำ ก็สามารถที่จะมีคุณภาพชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ดีขึ้นได้ ถ้าเกษตรกรนั้นปฏิบัติตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการค้าเงินชีวิตและคุณภาพชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรใน อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ ให้ครอบคลุมถึงการดำเนินชีวิตและคุณภาพชีวิตของเกษตรกรมากขึ้น จึงมีข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยในครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับตัวชี้วัดในเรื่องของความพอเพียงของเกษตรกรในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่ามีตัวแปรใดบ้างที่จะสามารถชี้วัดถึงความพอเพียงของเกษตรกร และเกษตรกรมีความพอเพียงอยู่ในระดับใดถึงจะเรียกว่าเกษตรกรรายนั้นมีความพอเพียง
2. ควรมีการดำเนินการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและคุณภาพชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร ในประเด็นอื่น ๆ เช่น สภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองตลอดจนวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีผลต่อพื้นที่ภายใต้อิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อม เนื่องจากเหตุการณ์สภาพสังคมในปัจจุบันนั้นสภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลทั่วไปในปัจจุบัน
3. ควรศึกษาการค้าเงินชีวิตและคุณภาพชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ข้างเคียงของจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำมาเปรียบเทียบผลการวิจัย และเพื่อนำไปปรับใช้กับการพัฒนาชุมชนต่อไป